

V.N.T.S. LEDENBRIEF

Tijdschrift van de
VERENIGING VRIENDEN
NEDERLAND-TSJECHIE & SLOWAKIJE

Nr. 97

April 1994

Nizozemská královna zahajuje návštěvu České republiky

Její veličenstvo královna Beatrix

Foto Vincent Mentzel

Státní návštěva nizozemské královny Beatrix a prince Clause je prvním oficiálním setkáním hlav obou statů po rozdělení Československa. Královna Beatrix s manželem navazuje na československo-nizozemské styky, které se po konci éry komunismu výrazně prohloubily. Návštěva se uskutečňuje na pozvání prezidenta Václava Havla.

Zásadně tolerantně
čili po
holandsku

Správny Holand'an se honosí tolerancí. Šlapejte mu na nohy, bude k vám tolerantní. Kruťte mu ruku, bude tolerantní. Skrťte ho, bude tolerantní. Je vůbec nějaký způsob, jak pohnout opravdového Nizozemce, aby přestal byt tolerantní? Snad jen - vměst mu do tváře vytu, že není dost tolerantní.

COLOFON

Bestuur:

A. Hoogstad voorzitter
Antoniuslaan 33, 3341 GA Hendrik Ido Ambacht
Tel. 01858-12603

Mevr. H.G. v.d. Burg-Meijer secretaris
Nieuwendamlaan 274, 2547 JR Den Haag
Tel. 070-3258679

J.M. van GasteI penningmeester
Postgiro rek.nr. 379543 t.n.v.
Ver. Vrienden Nederland-Tsjechie & Slowakije te Rijswijk
Tel. 070-3901190

A. den Boogert adj. secr./penn.
D. Klein Breteler
G.P.A. Schöpping
Mevr. H. Sugito
J. Vrijhof
Mevr. M. v.d. Wijngaard

Redactie Ledenbrief:

Mevr. H.G. v.d. Burg-Meijer tel. 070-3258679
Nieuwendamlaan 274, 2547 JR Den Haag

Mevr. H. Sugito
Joh. Sugito
J.F.E. Wallin
J. Vrijhof

Ledenadministratie:

Mevr. H.G. v.d. Burg-Meijer
Nieuwendamlaan 274, 2547 JR Den Haag

GTSN (Genootschap voor Tsjechische en Slovaakse Muziek):
Hans Wallin (voorzitter) tel. 070-3278706
Prins Bernhardlaan 21, 2264 CA Leidschendam

Wim Brandse
Jacques de Coo

Afdelingen:

Amsterdam: K.L. Thio tel. 020-6791423
Rotterdam: A. den Boogert tel. 010-4205581
Den Haag : L.M.A. Marcus tel. 070-3663918

V.N.T.S.-Filmdienst:
K.L. Thio tel. 020-6791423
Van Baerlestraat 59, 1071 AR Amsterdam

Info Stedenbanden:
J.M. van GasteI tel. 070-3901190

Info Reisdienst:
A. Hoogstad tel. 01858-12603

Nieuwe leden

- 4/3 Dhr. P. de Mulder - Oirlo
- 7/3 Fam. A. Lagerwdy - Haarlem
- 8/3 Fam. J.W. van Bohemen - Espel
- 10/3 dhr. R.G. Olierook - Boxtel
- 12/3 dhr. J.W. Brand - Den Haag
- 16/3 Fam. H.J. Korthals Altes - Driebergen
- 23/3 Fam. A.P. Koopmans - Alblasserdam
- 28/3 Fam. A. Powlinsky - Rotterdam
- 28/3 Mevr. M. Blind - Amsterdam
- 30/3 Fam. H. van Abeelen - Lisse

PRANEDA b.v.

Nijmegen - Nederland

IMPORT - EXPORT

Microweg 11 Tel.: 080-723523
6545 CL NIJMENGEN Fax: 030-723535

Bij de voorplaat:

Het bezoek van onze koningin aan Tsjechie is zeker niet onopgemerkt gebleven.

De kranten stonden er vol van!

TSJECHIE, Český Krumlov
Zd-Bohemien,nw pens/rest
App+kmrs 2,3,6 pers.l/o
d/wc v.a. f 50 p.d.p.k.
Folder:Tfn NL055-664362

VAN DE VOORZITTER

Nu onze Vereniging 10 jaar bestaat heb ik de behoefte daar enige woorden aan te wijden. Ik denk dat u dat ook van een voorzitter verwacht.

Bij de oprichting was ik nog geen lid. Voor zelfgenoegzaamheid is derhalve bij mij geen plaats. Pas in 1986 kwam ik er bij toeval achter dat de Vereniging bestond. Wel had ik door mijn werk en in verband daarmee veelvuldige bezoeken aan Tsjechoslowakije wel eens de behoefte gevoeld aan een dergelijke vereniging, die zich richt op dat land en die mensen. Dat wiel was dus al door anderen uitgevonden.

Waarom zo'n vereniging? Omdat ik vond dat Tsjechen en Slowaken het niet verdienden dat zij geïsoleerd werden van de West Europese wereld. Die absurditeit werd ook daar sterk gevoeld. Een Vriendenvereniging kon daar iets tegen doen en niemand kon daar met goed fatsoen iets tegenin brengen. De basis van vriendenverenigingen was al in de Tsjechoslowaakse Republiek, in de tijd van Masaryk, gelegd. Masaryk vond het een middel om voor zijn nieuwe staat in het buitenland sympathie te verwerven.

Ik weet best dat er anderen waren die daarover in de vereniging anders dachten. Zij vonden dat er in Tsjechoslowakije een experiment aan de gang was voor een nieuwe samenleving. Misschien dat zij land en mensen anders bekeken dan ik.

Ed de Munck, onze eerste voorzitter, heeft altijd het niet-politieke karakter van de vereniging gepropageerd. De enige mogelijkheid om de groep bij elkaar te houden. Daarvoor zijn we hem dank verschuldigd.

Onze verhouding tot de ambassadeleden voor november was goed. Het was duidelijk dat hun belangstelling voor het doen en laten van de vereniging van andere aard was dan na die cruciale datum. Zoals de Tsjechoslowaakse overheid van die dagen zijn burgers in hun doen en laten ook heel goed wilde volgen. Mag je hier spreken van een onbedoelde solidariteit? Ik denk dat dat te veel gezegd is. Eigenlijk mengden zij zich weinig met ons, ik heb ook niet het idee gehad dat zij ons ergens voor wilden gebruiken. Wel wisten wij wat wij niet moesten doen, er was sprake van een zekere onthouding. De kontrakten die wij kregen waren bijna zonder uitzondering hartelijk en zo merkten wij, door de Tsjechoslowaakse mensen erg gewaardeerd.

Een drijfveer bij ons werk was, zoals al gezegd, dat wij ons niet wilden neerleggen bij het isolement van de Tsjechoslowaakse burgers. Wij hebben het land leren waarderen om zijn natuurlijke schoonheid, zijn rijke, vaak tragische historie, waar bijna alle steden en dorpen nog van getuigen. De mensen zijn doorgaans vriendelijk en zeer gastvrij, beschikken vaak over bijzondere gaven, soms anders dan wij, maar aan de andere kant blijkt opeens dat zij gelijke opvattingen als wij hebben. In dat spanningsveld te verkeren heeft een aparte bekoring.

Na de omwenteling, de fluwelen revolutie, is het karakter van de vereniging toch wel veranderd. Het gordijn werd opgetrokken, de uitwisseling van mensen, gedachten en goederen is eenvoudiger geworden. Je hebt niet meer het gevoel een weldaad te verrichten wanneer je het mogelijk maakt dat mensen naar het goede Nederland kunnen komen. Zij komen nu bij duizenden.

Enige betekenis had de Vereniging bij het tot stand komen van stedenbanden. Die stedenbanden zijn van grote betekenis voor de betrekkingen tussen burgers van verschillende landen. Burgers en instituten komen op gemakkelijke wijze en frequent met elkaar in contact.

Er zijn een 60 gemeenten in Nederland die op een of andere manier partner zijn met een Tsjechische of Slowaakse gemeente, waardoor er op een aantal verscheidene terreinen uitwisseling plaatsvindt.

De deling van 1 januari 1993 hebben wij, en vele anderen betreurd. Een niet op te houden proces kennelijk, waaruit het menselijk onvermogen opnieuw blijkt. De V.V.N.T. moet zijn naam en statuten wijzigen c.q. aanpassen.

Van groot belang is het regelmatig verschijnen van de Ledenbrief geweest. Een orgaan, met veel informatie, de samenbindende factor van de vereniging. De helaas overleden Bep. v.d. Burg heeft, samen met Hennie, zijn vrouw, een monument opgericht. Naar die Ledenbrief kijken we steeds weer uit en het niveau blijft onverminderd hoog. De Ledenbrief is het anker waar de vereniging aan vast ligt.

Tenslotte, onze financiële positie was nooit bijzonder goed. De contributie meenden wij laag te moeten houden opdat het voor weinig mensen een belemmering zou moeten zijn. Grote manifestaties waar een risico aan zit van weinig deelname meenden wij te moeten ontraden.

De steun, die wij van de Ambassade ontvingen, financiële zowel als morele steun, was altijd bijzonder welkom. Dat waren de meevalers, die wij zelden durfden te begroeten. De financiële positie is verbeterd in de loop der jaren. Het bestuur meende eens ter gelegenheid van het 2de lustrum behoorlijk naar buiten te moeten treden. Dat kost vrij veel geld. Wij denken dat de vereniging, maar ook het doel dat zij huldigt, verbetering van relaties met Tsjechië en Slowakije, ermee gediend is.

Arie Hoogstad.

====

VAN HET BESTUUR

De Zwarte Bak

Een aantal leden en donateurs zit nog in onze 'zwarte bak'. Het klinkt sinister, dat is het ook een beetje want het is de kaartenbak van leden/donateurs die hun contributie/donatie nog niet hebben betaald. Erg he! Misschien gewoon vergeten...

Hebt u al uw lidmaatschapskaart 1994 ontvangen? Zo niet, kijkt u dan even na of u de contributie of donatie recentelijk hebt voldaan en maak het gauw even goed als blijkt dat het is vergeten. Aanmaningen schrijven is een naar werkje. Het kost veel tijd, papier en postzegels. **Kom uit die zwarte bak!**

H.G.B.

====

*****
* Het maandelijks uitgeven van de Ledenbrief kost
* de VNTS een flinke duit. Door advertenties kun-
* nen wij deze kosten drukken en u bereikt daarmee
* een gericht publiek in een oplaat van ± 750
* exemplaren. Onderstaand onze tarieven:
*
*

1/16 pag. f 16,50; 5 nrs. f 80,-; 10 nrs. f 155,-
1/8 " f 22,--; " " f 105,-; " " f 205,-
1/4 " f 33,--; " " f 160,-; " " f 315,-
1/2 " f 55,--; " " f 265,-; " " f 510,-
hele pag. f 93,50; " " f 450,-; " " f 850,-

Voor nadere inlichtingen: Secr. V.N.T.S., Nieuwendamlaan 274,
2547 JR DEN HAAG. Tel. 070-3258679.

*****

28 mei: HAARLEM: D E G R O T E D A G !

Zoals inmiddels bekend is viert de V.N.T.S. op zaterdag 28 mei haar tienjarig jubileum. Zij doet dit met de welwillende medewerking van de gemeente Haarlem in het stadhuis aldaar.

Het programma van die dag bestaat in het kort gezegd uit een symposium met als thema "Vriendschap in Verandering" en gaat vooral over de relatie tussen Nederlandse- en Tsjechische- en Slowaakse gemeenten (Jumelagegemeenten). De lijst met sprekers ziet er als volgt uit:

De burgemeester van Haarlem; Hr. drs. H.A. Schaper, chef directie Europa van het Ministerie van Buitenlandse Zaken; Mw. Vanderschelde, hoofd Programma Ouverture van de Europese Unie; mw. Jana Beranova, letterkundige; Hr. Arie Hoogstad, voorzitter V.N.T.S.; Hr. Štefan Pauliny, ambassadeur van Slowakije en Hr. Josef Braun, Ambassaderaad van Tsjechië.

Tussen de middag is er een lunch en 's-middags vindt er een jumelagemarkt plaats. Een festival waar de diverse Nederlandse gemeenten die een band hebben met een Tsjechische- of Slowaakse stad hun activiteiten kunnen presenteren in samenwerking met hun Tsjechische- of Slowaakse partnerstad. Ook zullen er muziek- en dansoptredens plaatsvinden van Tsjechische- en Slowaakse groepen. De dag wordt afgesloten met een receptie van het bestuur van uw vereniging.

Alle leden en donateurs van de V.N.T.S. zijn van harte uitgenodigd zoals al op de jaarvergadering van 26 maart jl. in Breukelen werd medegedeeld.

Gezien de grote belangstelling willen we (als bestuur) graag weten wie er allemaal op zaterdag 28 mei naar het Stadhuis in Haarlem komen en wat men graag wil bijwonen. Daarom verzoeken wij u ook vriendelijk onderstaande strook in te vullen en op te sturen naar het secretariaat van de V.N.T.S.

Bij een te grote belangstelling zullen we helaas mensen teleur moeten stellen/moeten selecteren.

In de maand mei ontvangt u al dan niet uw toegangskaart(en).

Met vriendelijke groet,
het bestuur van de V.N.T.S.

P.S. De parkeergelegenheid in Haarlem is voldoende en goed bewegwijzerd.
Op de achterkant van deze Ledenbrief drukken wij een plattegrond af
van het centrum van Haarlem.

hierlangs afknippen of overschrijven

Naam:.....

Adres:..... Postcode en woonplaats:.....

tel:.....

wil graag met in totaal ..... personen deelnemen aan

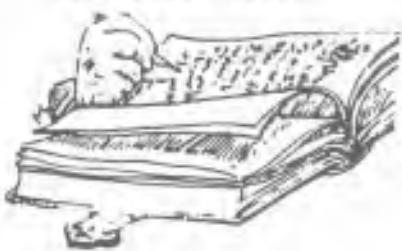
symposium

lunch

receptie

doorhalen wat niet van toepassing is.

Jaarverslag 1993

Reeds eind november 1992 was de scheiding van Tsjechoslowakije in de landen Tsjechië en Slowakije een voldongen feit. Als gevolg hiervan moest de V.V.N.T. zich beraden over een nieuwe naam, hetgeen in gezamenlijk overleg op de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering werd besloten. De naam V.V.N.T. veranderde in V.N.T.S.; vereniging 'Vrienden Nederland - Tsjechië en Slowakije'. Op 5 oktober 1993 was de wijziging statutair geregd.

Bestuur

De samenstelling van het bestuur vanaf de Jaarvergadering op 13 maart 1993 was als volgt: Arie Hoogstad, voorzitter; Hennie van der Burg, secretaris; Jan van Gastel, penningmeester; Arie den Boogert, adj. secr./penn.; mevr. Hana Sugito, Guido Schöpping, Daniel Klein Breteler, mevr. Marijke van den Wijngaard en Jan Vrijhof.

Het dagelijks bestuur vergaderde drie maal en het algemeen bestuur kwam 8 maal bijeen.

Ledenbestand

Op 1 januari '93 telden we 672 leden, we schreven 104 nieuwe leden in en schorsten 49 leden wegens wanbetaling contributie. Voorts schreven we per 31 december '93 72 leden uit die reglementair hadden opgezegd. Over 1993 waren er 727 betalende leden.

Afdelingen en werkgroepen

Het GTM (Genootschap voor Tsjechische Muziek), bestaande uit de leden Hans Wallin, Jacq. de Coo, A. van Beuzekom, mevr. T. Onderdenwijngaard en W. Dijk, werd aan het eind van het jaar slechts gedragen door twee leden, nl. H. Wallin en Jacq. de Coo daar mevr. T. Onderdenwijngaard en dhr. W. Dijk wegens drukke werkzaamheden afhaakten en A. van Beuzekom onverwachts overleed.

De redactie van de Ledenbrief kan rekenen op inzendingen van het GTM. In de loop van het jaar werden we voorgelicht over de componisten Erwin Schulhoff, Jaromír Podesva, Leos Janáček, Alois Hába, Antonín Dvořák, Miroslav Ponc en Ján Levoslav Bella. Bovendien organiseerde het GTM in samenwerking met de werkgroep van afdeling Den Haag een muzikale avond, speciaal gewijd aan leven en werk van de componist Leos Janáček (op 27 mei).

Afdeling Rotterdam is een schone slaapster. Gebrek aan initiatiefnemers is de oorzaak van deze gedwongen rust.

Afdeling Amsterdam hield op 19 maart haar befaamde reisinformatiemarkt waar ca 60 belangstellenden te woord werden gestaan.

Afdeling Den Haag

De heroprichting van deze afdeling vond op 23 januari plaats. Met ca 25 belangstellenden werden toekomstplannen besproken waarvan er een tweetal in 1993 werden gerealiseerd. In samenwerking met het GTM werd een muzikale avond georganiseerd met als thema de componist Leos Janáček en op 18 november waren er twee onderwerpen aan de beurt: mineralen en paddestoelen in Tsjechië en Slowakije. Beide avonden werden buitengewoon goed bezocht.

Publiciteit

De Ledenbrief verscheen 10 maal; in juli/augustus en november/december werden gecombineerde nummers uitgegeven in verband met vakantie en feestdagen. Een gemiddelde van ruim 22 pagina's per Ledenbrief want in totaal telden we 222 bladzijden nieuws.

De redactiecommissie bestond uit Hennie van der Burg, Hans Wallin, Hana Sugito, Johannes Sugito en Jan Vrijhof.

De vaste rubrieken werden o.a. weer verzorgd door Arie Hoogstad, Jan van Gastel en het GTM. Tegenwoordig wordt het tentoonstellings- en boekennieuws doorgaans door Marijke v.d. Wijngaard geleverd. Ook mogen we de heer P. Krug tot de vaste leveranciers rekenen van de nieuwe rubriek 'Tsjechische Portretten'.

In de Dominicusreeks van Gottmer/Haarlem, 'Praag en omgeving', wordt op pagina 215 melding gemaakt van onze vereniging.

Sinds enige jaren heeft de V.V.N.T. een vaste plaats in de ANWB-gidsen bij de rubriek 'nuttige adressen in Nederland'.

Activiteiten

Op 13 maart vond de jaarlijkse algemene ledenvergadering plaats te Breukelen en werd door ca 85 leden bezocht. In afwijking van voorgaande jaren begon de vergadering 's-middags om 2 uur en duurde voort tot 's-avonds 10.30 uur. Een ieder kon genieten van een diner in de vorm van een warm buffet. De avond werd muzikaal opgeluisterd door de cimbaalgroep van Jiří Petru; een kleine dansvloer stond ter beschikking.

De V.V.N.T. verleende haar medewerking aan de informatiedagen die het ANWB-kantoor te Zaandam op 12 en 13 mei organiseerde.

De Mucha-tentoonstelling van de V.V.N.T. (tien ingelijste platen) werd uitgeleend aan ons lid De Groot, leraar aan een scholengemeenschap te Rotterdam. Ook reikten wij de helpende hand aan de Gemeente Ter Aar door het beschikbaar stellen van een aantal posters.

Via de Ledenbrief gaven we publiciteit aan door derden georganiseerde acties zoals uitwisselingen op muzikaal- en sportief gebied, theater, filmfestivals, concerten, tentoonstellingen, en reisverslagen, o.a. van uitwisselingen met gehandicapten.

Voorts berichtten wij over een initiatief tot reorganisatie van bibliotheken en realisering van een bibliobus alsmede het opzetten van een Vrije School in diverse plaatsen in Tsjechie.

Ook werden er via de Ledenbrief contacten gelegd met Bejaardentehuizen.

Door het bestuur werden vele besprekingen en correspondentie gevoerd i.v.m. de jubileummanifestatie die in mei a.s. plaats zal vinden.

Voor de leden van het bestuur was 1993 een jaar met een druk en gevarieerd programma, m.n. Arie Hoogstad heeft in zijn functie als voorzitter vele klussen geklaard.

Er werden spreekbeurten gehouden en voor diverse groeperingen (o.a. scholen) reizen georganiseerd. Voorts werd er gehoor gegeven aan activiteiten, georganiseerd door onze Belgische zusterclub. De jumelagemanifestatie van Waddinxveen werd bezocht, de oprichting van het Dubček Instituut, de viering van de Onafhankelijkheidsdag op de Ambassade, de oprichting van de Landenkamer VNG te Utrecht en in Arnhem het bezoek van een delegatie uit Bratislava.

Een grote delegatie van ons bestuur was aanwezig op de door de Stichting Democratische Tsjechen en Slowaken georganiseerde middag.

Het was een energerend en vruchtbaar jaar. Het bestuur verwacht dat de werkzaamheden in 1994 eveneens succesvol zullen zijn.

Hennie van der Burg.

VAN DE REDACTIE

Het lijkt weer een volle Ledenbrief te worden. Op voorgaande pagina's hebt u al de berichten "van het bestuur" kunnen waarnemen, waarbij de aankondiging van onze dag op 28 mei in Haarlem eigenlijk in de rubriek "Grootse Evenementen" thuis moet.

Ook is er dan het beloofde Jaarverslag 1993 en het lijstje met de gewijzigde advertentietarieven. Valt mee, niet waar?

De redactie keek met grote ogen naar de inzending van afdeling Amsterdam, enfin leest u zelf maar. Wij zijn enthousiast!

Bij de 'muziekrubriek' vindt u een bijdrage van Daniel Klein Breteler over de componist Karl Husa; Wim Brandse (G.T.S.M.) vertaalde een ontboezeming van Leos Janáček.

Voor de "Boekenplank" zijn er bijdragen van Marijke v.d. Wijngaard en Bert Marcus.

De rubriek "Van en over Tsjechie en Slowakije" is rijkelijk gevuld: we kijken naar het portret van Rudolf II, wederom vervaardigd door P. Krug uit Delft. De heer Pater uit Apeldoorn breekt een lans voor Zuid-Bohemen en er is gelukkig ook een inzending over Slowakije van ons lid dhr. Korthals Altes.

Past het er allemaal in? We zullen zien. Veel genoegen!

H.G.B.

====

P.S. Van hier af ga ik voor het eerst (!) op een computertje werken met een groot boek ernaast waar je duizelig van wordt. Het is Pasen en iedereen is weg. De kwaliteit moet u voor deze keer maar voor lief nemen. Alle begin is kattegespin.

H.G.B.

BB

**Assurantien
Vastgoed**

Overweegt u een huis te verkopen of te kopen ?

BB Assurantien Vastgoed bemiddelt, en u als **VNTS** lid krijgt **25%** korting op de bemiddelingskosten. Overigens is het te koop aanbieden of het plaatsen van een zoekopdracht **gratis**. U betaalt pas bij de aan- of verkoop.

NO CURE, NO PAY

Bal mij gerust eens voor een vrijblijvende afspraak.

070-3624050

BB ASSURANTIEN / VASTGOED APELDOORNSLAAN 72 2573 LN DEN HAAG

Voor u, uw familie, vrienden en zakenrelaties:

COMFORTABEL - SNEL - VOORDELIG

met de splinternieuwe BOEING 737-500 en
ATR-72 dagelijks retour vlucht voor een
onveranderd tarief

tussen PRAAG en AMSTERDAM

- * met de CSA via Praag naar verschillende bestemmingen over de hele wereld
- * vanuit Praag diverse binnenlandse vluchten van de CSA
- * met CSA snel transport van vracht door de lucht

Nadere Inlichtingen:

tel. 020/6200719 of 6200839   Leidsestraat 4
Fax: 020/6200466   1017 PA Amsterdam

CZECHOSLOVAK
AIRLINES

Muziek uit Tsjechië

EVENEMENTEN

Gezamenlijk orkestproject. Aan het derde project van het Symfonieorkest van het Utrechts Conservatorium onder leiding van de dirigent Kenneth Montgomery zal, ter afsluiting van het TEMPUS-uitwisselingsprogramma, een aantal Praagse studenten deelnemen. Een van de stukken die dan gespeeld gaan worden is de magistrale "Sinfonietta" van Leoš Janáček. De concerten van het Symfonieorkest zullen plaatsvinden op 1 mei (Beurs van Berlage Amsterdam) en 2 mei (Muziekcentrum Vredenburg Utrecht). De aanvangstijd op beide avonden: 20.15 uur.

Voor nadere informatie over deze activiteiten: Hogeschool voor de Kunsten Utrecht, Faculteit Muziek, Mariaplaats 28, 3511 LL Utrecht. Tel. 030-314044.

Uitwisselingsconcert

Graag willen we uw aandacht vestigen op een uitwisselingsconcert van het dameskoor "Opava" uit die plaats in Tsjechië. Zij zijn 3 dagen uitgenodigd in Amsterdam en zij verzorgen te zamen met gemengd koor Amstels-Tavenu een feestelijk concert in de Bachzaal op 15 mei a.s. Zaal open 13.30 uur. De plaatsbewijzen zijn verkrijgbaar bij:

Hr. de Goede, Curacaostraat 78-1, tel. 010-662717

Mw. M. Venverloo, Gibraltarstraat 30-1, tel. 010-6825488.

Plaatsbespreken vooraf of aan de zaal!

Gemengd koor

Heeft u contacten in Tsjechië en/of Slowakje?

Wij zoeken zowel in Nederland als ook in voornoemde landen ondernemende personen die graag een eigen bedrijf zouden willen opzetten, zonder grote investeringen te hoeven doen. Dit binnen de zogenaamde Franchise formule (bekend van Macdonald, Hema, Media Expresse etc.).

Een en ander vereist geen specifieke opleiding of beginkapitaal, maar wel een positieve en ondernemende mentaliteit. Men kan starten vanuit huis zowel parttime als fulltime M/V. Verder kan men rekenen op een prima opleiding en begeleiding in de eigen taal en omgeving.

Heeft u contacten geeft u ze dan a.u.b. aan mij door of wellicht wilt u bemiddelen. Buiten de dankbaarheid van uw kontakt ontvangt u van ons een nader overeen te komen geldelijke vergoeding!

Voor meer informatie of aanmeldingen: Special Edition Group int.

Hr. A.P. Koopmans, Akkerwinde 17, 2951 HB A.blasserdam. Tel/fax: 01859-30886.

VAN DE LEDEN

De redactie ontving van Herman van Tooren uit Aarhus/Denemarken een opmerkelijk stuk. Meer hierover verderop in deze rubriek. Hieronder volgt eerst de oproep die Sytse Knypstra uit Groningen ons deed toekomen.

Onlangs bereikte mij een verzoek uit het dorp Očová in midden Slowakije. Leden van de Evangelische gemeente aldaar zoeken kontakt met protestanten in Nederland. Men wil graag meer van Nederland en de Nederlanders weten en omgekeerd zouden Nederlanders kunnen kennismaken met Slowakije en speciaal de streek rond Očová, die rijk is aan folklore. Wie belangstelling heeft, kan met mij kontakt opnemen. Mijn telefoonnummer is: 050-143913.

Sytse Knypstra.

Geachte redactie,

In de ledenbrief van januari is er een 'portret' gewijd aan Karel Čapek. Als fan van een schrijver vind je al gauw dat er best wat meer over hem geschreven kan worden; maar een ledenbrief is geen litterair tijdschrift. Het steekt me echter een beetje, dat de toneelstukken er wel erg beklaaid afkomen. Bij dezen doe ik daar iets concreets aan en zend ik u een exemplaar van mijn vertaling van *Bilá nemoc*. De *Bibliografie Karla Čapka* van 1990 noemt geen enkele Nederlandse vertaling van zijn stukken - misschien is de bijgevoegde tekst dus wel enig in zijn soort?

Het stuk heeft me al een aantal jaren in zijn ban. Ik had al Deense vertalingen "gepleegd" van *Bilá nemoc*, *Matka*, *R.U.R.* en *Věc Makropulos* als ook van *Adam Stvořitel*, dat Karel samen met zijn broer Joseph Čapek geschreven heeft, voordat ik aan een Nederlandse vertaling begonnen ben - ik moet u zeggen dat het stuk weer even boeiend voor me was. (*Makropulos* heb ik nu ook in een Nederlands kladje liggen.)

Wat betreft het portret in de ledenbrief en de daarin weergegeven inhoud van *De Witte Ziekte*: Dokter Galeen (niet Galen; Čapek schrijft Galen) is geen joodse dorpsdokter, maar, zoals hij verklaart, van Griekse origine, geboren in Pergamon net als de historische Galenus (129-199) overigens. Galeen experimenteert niet "met geneesmiddelen" - hij heeft al een werkzaam middel gevonden tegen de gevreesde witte ziekte. Hij wil dit nu klinisch, d.w.z. officieel getest hebben om daarmee de regeringsleiders - zeg maar te kunnen chanteren voor het goede doel: hij geeft het middel niet uit handen voor ze zich bereid verklaard hebben eeuwige vrede te sluiten. Ook dit goede doel eist zijn slachtoffers: Galeen behandelt en geneest immers alleen arme donders; de (invloed)rijken, zegt hij, moeten er maar voor zorgen dat er vrede komt, eerder neemt hij hen niet in behandeling. Zij worden dus aan hun lot overgelaten.

Bij mij heeft het stuk een diepe kras in mijn ziel achtergelaten - een kras van het vruchtbare soort.

Rest mij nog te vertellen dat in de naam Sigelius de indertijd populaire groet Sieg Heil resonneert ("Siegheilius"), en dat de naam van de baron - Krüg - op die van de Duitse wapenfabrikant Krupp zinspeelt, alsook dat de naam in een Tsjechische mond - die het immer niet zo gemakkelijk heeft met een ü - bijna onvermijdelijk komt te luiden als Krieg. Ik meen ook gehoord te hebben, dat Čapek bij de première in 1937 de naam van de baron heeft moeten veranderen - onder diplomatische druk van Duitse zijde...

Misschien zijn er ook andere leden, die dit stuk willen lezen en kan dit boekje in een soort uitleenportefeuille een groter publiek bereiken?

Met vriendelijke groeten,
Herman van Tooren.

*) Het in het Nederlands vertaalde toneelstuk "De Witte Ziekte" berust bij het secretariaat.

NIEUWS VAN DE STEDENBANDEN

Opnieuw ontving VNTS enkele jaarverslagen inzake stedenbanden. De Directie Bestuurszaken van de gemeente Purmerend maakte een jaarrapportage 1993 over de activiteiten in het kader van de band met Jihlava.

De stedenband bestaat sinds eind 1991 en heeft al een groot aantal uitwisselingen opgeleverd. In het verslagjaar 1993 brachten 320 personen uit Purmerend een bezoek aan Jihlava en 278 personen uit Jihlava kwamen naar Purmerend. Althans voorzover bekend uit uitwisselingen e.d. Daarnaast waren er nog de nodige zuiver particuliere contacten. In Jihlava had men alles bij elkaar wel 900 bezoekers uit de Nederlandse zusterstad gesignalerd, waarvan al zo'n 200 tijdens de zomeraanden op de plaatselijke camping. Al met al reden voor de gemeentebesturen van de twee steden om van een goed aangeslagen stedenbandrelatie te spreken, aldus het verslag.

Jihlava — Marktplatz

Daarin wordt vervolgens een overzicht gegeven van de activiteiten in 1993 met daarin zo'n 35 items. Variërend van een bezoek van 2 ziekenhuisdirecteuren aan Jihlava tot de komst van 42 leerlingen van het "Gymnázium Jihlava" aan het Purmerendse Jan van Egmond College.

In tegenstelling tot andere jaarverslagen géén opsomming van de plannen voor 1994, maar wel een hele knipselkrant met berichten uit de regionale pers over het jumelagegebeuren. Uit een aantal daarvan werd onder "Nieuws van de stedenbanden" al eerder geciteerd.

Een van de meest recente berichten gaat over de voorstellingen, die het Nederlands Kinder Theater (NKT) uit Purmerend tussen 22 en 30 oktober 1993 in Jihlava en Praag heeft gegeven. In de partnerstad zelf werd op een dag niet minder dan drie keer opgetreden. Uitgevoerd werd de musical "Toffe Tommie Zorgeloos", in het Tsjechisch "Bajecny Tomik". Maar er waren ook voorstellingen in Praag, in het theater in de Oude Stad, Divadlo na Starém Městě. Zowel in Praag als in Jihlava was het publiek erg enthousiast over het gebodene en er bestond grote waardering voor de prestatie van de jeugdige artiesten om drie liedjes in het Tsjechisch te zingen. Maar ook de in het Nederlands gezonden liedjes en gesproken teksten bleken voor de toehoorders weinig problemen op te leveren. De conclusie van de aanwezigen was dan ook, dat theater geen taalbarrière kent, in elk geval dit soort kindertheater niet. Een eigenaar van een ijssalon in Jihlava was zo onder de indruk van de prestaties van NKT, dat hij de dag na de voorstelling alle 43 kinderen met hun begeleiders in zijn zaak op een flinke sorbet trakteerde!

Het tweede jaarverslag behandelt de activiteiten die in 1993 hebben plaatsgehad in verband met de stedenband tussen Harderwijk en Znojmo.

Het vriendschapsverdrag tussen de beide gemeenten kwam in augustus 1991 tot stand en het comité Znojmo-Harderwijk dat het verslag heeft uitgebracht, stelt daarin, dat de weg die te gaan is niet zo gemakkelijk is. Steeds weer dient de vraag gesteld te worden of de handelwijze de meest optimale is. Ook de "tegenpartij", (er is daar ook een comité actief) heeft het soms moeilijk, want reageren en handelen dáár worden beïnvloed door hun weten en kennen van de laatste

vijftig jaar, aldus valt in het "Ten geleide" van de voorzitter, de heer Van der Veer, bij het verslag te lezen. Maar ontevreden over de ontwikkelingen van de stedenband is de schrijver toch niet. Er zijn immers goede onderlinge contacten ontstaan en vooral op de gebieden cultuur, sport, commercie en volksgezondheid is sprake van groei in de relaties. In het verslag worden hiervan voorbeelden gegeven. Zo wordt met genoegen teruggezien op de inbreng van groepen uit Znojmo bij de culturele manifestatie Kulting Harderwijk. De volksmuziekgroep Polajka trad ook nog op in het verpleeghuis Sonnevank en bracht de patiënten daar een heel welkom afwisseling in hun vaak moeilijke leef situatie.

Een gezelschap bestaande uit het bijna complete gemeentebestuur, leden van het comité Znojmo-Harderwijk en belangstellenden uit de plaatselijke middenstand en uit het bedrijfsleven, bezochten op uitnodiging van het jumelagecomité uit Znojmo de traditionele wijnfeesten in de Zuidboheemse stad. Er was daarbij ook gelegenheid voor besprekingen en de uitbouw van contacten. Voor burgemeester Da Groot van Harderwijk als pas benoemde was het de eerste kennismaking met het gemeentebestuur van Znojmo.

En zo noemt het verslag nog een aantal andere activiteiten. Voor een daarvan nog even speciale aandacht. Harderwijk kent een kerst- en nieuwjaarskaartenactie "Harderwijk groet Znojmo". Op verschillende plaatsen waren weer speciale kaarten verkrijgbaar voor verzending aan inwoners van de partner-gemeente. Ook door enkele scholen werd meegedaan. In veel gevallen kwam er een reactie vanuit Znojmo. Het is de verwachting dat deze kaartenactie een traditie gaat worden.

In elk geval is het Comité Harderwijk-Znojmo voornemens in 1994 naar beste weten en kunnen de relaties met de vrienden in Tsjechie verder uit te bouwen.

Amersfoort-Liberec

Op de jaarvergadering van 26 maart jl. hoorde ik van Mevrouw Schuurkamp, dat tussen de gemeente Amersfoort en Liberec een officiële stedenband tot stand is gekomen.

Liberec, met circa 100.000 inwoners, een van de grotere steden in Noordbohemen, ligt dicht bij de Tsjechisch-Pools grens, en is een echte industiestad. Al sinds het ontstaan in de 13e eeuw.

Machinebouw, glasproductie en textielnijverheid zijn de pijlers van de plaatselijke economie. Er is een museum waar veel glas- en textielcollecties zijn te bekijken. Het is een overwegend moderne stad, maar ook oudere architectuur is nog te vinden. Het raadhuis en de St. Antoniuskerk zijn daarvan voorbeelden. Voor het raadhuis zou het stadhuis van Wenen als voorbeeld hebben gediend (aldus de ANWB-gids).

Milieuproblemen kent Liberec ook, al lijkt de situatie iets minder rampzalig als elders in het Tsjechisch-Pools-Duitse grensgebied. Naar verluidt wil de gemeente Amersfoort samen met de overheden in Liberec speciale aandacht aan plannen voor verbetering gaan geven.

Jan van Gastel.

VAN DE AFDELINGEN

Afdeling Amsterdam

De reisinformatiedag

Zeer veel belangstellenden, naar schatting ongeveer 300, hebben op 19 maart jl. de Sporthal Wibaut bezocht. Daarnaast heb ik nog minstens 100 telefoontjes te verwerken gekregen. Dat deze belangstelling zo groot is komt omdat in tegenstelling tot voorgaande jaren nu ook persberichten verzonden zijn naar de landelijke en regionale pers. Dus geen Amsterdams onderonsje meer.

De vele telefoontjes hebben ons gewaarschuwd. Het zou wel eens behoorlijk druk kunnen worden.

Daarom hebben Lee en ik geprobeerd leden te activeren om acte de présence te geven en vragen van bezoekers te beantwoorden. Ook adverteerders zijn uitgenodigd aanwezig te zijn. Helaas hebben slechts enkele kersverse leden gehoor gegeven aan onze oproep. Gelukkig zijn het ter zake deskundige leden en hebben zij accommodaties te verhuren of reizen aan te bieden.

Uiteraard hebben velen gesnuffeld in mijn uitgebreide collectie reisfolders en algemene informatie. Ook de overzichten van deze verzameling hebben hun weg naar elders gevonden. Niemand is teleurgesteld naar huis gegaan. En wie weet hoeveel nieuwe leden deze dag op zal leveren.

De bezoekers zijn van heinde en verre gekomen. Een teken aan de wand. Mensen zijn geïnteresseerd in Tsjechië en Slowakije, kunnen geen informatie hierover krijgen of kennen de wegen niet om informatie te verkrijgen. En de huidige (voorlopige) verkeersburo's zijn onbekend bij het grote publiek. Zij timmeren onvoldoende aan de weg. Misschien moet de VNTS zich sterk maken om beide verkeersburo's definitief in eigen beheer te nemen. Dit past uitstekend binnen onze doelstellingen. De behoefte aan informatie is groot. Maar dat is iets voor de lange termijn. De nodige onderhandelingen met Praag en Bratislava zullen veel tijd vergen. En dan nog een geschikte locatie vinden.

Ondertussen kan in Nederland zelf meer gebeuren. Volgens mij moet volgend jaar in drie verschillende plaatsen verspreid over het land een reisinformatiedag gehouden worden. Ik denk hierbij naast Amsterdam aan Eindhoven en Zwolle. Maar dan zullen er meer leden mee moeten helpen! Voor de organisatie in Amsterdam bestaan geen problemen, maar meer leden zullen aanwezig moeten zijn. Voor het organiseren elders is menskracht nodig. WIE, O WIE?

Lee Thio, Guido Schöpping, Dirk Dubbeling en Cok Oostveen.

Cok Oostveen verzamelt voor de V.N.T.S. allerlei informatie op het gebied van reizen, vervoer, vakantiewoningen e.d. Een en ander staat ter beschikking van V.N.T.S.-leden. Hebt u op dit gebied nuttige informatie voor de V.N.T.S., laat het Cok dan weten. Zijn adres is: Mesdagstraat 23-I, 1073 HJ Amsterdam. Tel. 020-6628546.

VAN EN OVER TSJECHIE EN SLOWAKIJE

Uit de knipselmap

De twintigste

Toen enkele jaren geleden ons aller Ahold zich naar het Tsjechische Jihlava begaf en daar zijn eerste supermarkt opende, leek het er op dat deze stap oostwaarts zou leiden tot de stichting van een omvangrijke keten van winkels in wat toen nog Tsjechoslowakije heette. Ooit werd in dit verband over de bouw of overneming van wel 1200 supermarkten gesproken! Aldus de Haagsche Courant van 2 maart jl. Met zulke ambitieuze plannen in gedachten is de opening van een 20e winkel eind februari jl. een maar bescheiden mijlpaal. Desondanks was het aanleiding voor enige publiciteit.

In het artikel van de Haagsche Courant wordt de achterstand in de verwezenlijking o.a. geweten aan de Tsjechische privatiseringspolitiek, die het overnemen van een grote keten bestaande winkels, waarvoor al in 1990 een intentieverklaring was getekend, onmogelijk maakte. Daardoor moest Euronova, de naam waaronder Ahold in Tsjechie opeert, (juridisch althans, de winkels zelf heten Mana) in de slag met plaatselijke overheden om in het kader van de privatisering, afzonderlijke winkelpanden te huren of te kopen. Stuk voor stuk de hele procedure door, wat heel wat moeilijker dus tijdroverder was dan het verwerven van hele ketens bestaande supermarkten, zoals Ahold dat in Portugal en in de V.S. heeft kunnen doen. Nu moet van nul af aan met de opbouw worden begonnen of beter nog vanaf nul, zoals de verslaggever van Ahold-directeur Gobes heeft gehoord. Op deze manier konden tot nu toe dan toch nog 20 Mana-supermarkten van de grond komen. De twintigste werd de voormalige Hanacka-supermarkt in Olomouc. Directeur Gobes en Euronova-directeur Elshof vertellen, dat Hanacka in drie weken van een er niet uitzienende voedselbazaar omgetoverd moet worden in een supermarkt die de naam Mana met ere zou kunnen dragen. Dus ruim, licht, schoon en overzichtelijk, een kleine sensatie voor Olomouc. Of het ruime assortiment voor de gemiddelde Olomoucer enigszins betaalbaar is, wordt in het verhaal helaas niet vermeld, wel dat 90% Tsjechisch product is en dat Mana zich geen ruime winstmarge kan permitteren in verband met het besteedbaar inkomen van de klanten.

Behalve de 20 Mana-supers die nu open zijn, heeft Euronova er 9 in voorbereiding. Daarnaast heeft het bedrijf nu twee distributiecentra, twee groothandelsvestigingen en twee cash-and-carry's. De loonlijst telt al 1400 namen en de heer Elshof ziet dat aantal nog wel flink groeien. Evenals het aantal winkels. Over 1200 praat niemand meer, maar 300 moet volgens de Euronova-directeur haalbaar zijn. Ook met dat laatste aantal denkt Euronova de grootste supermarktketen van buitenlandse huize in Tsjechie te blijven.

De Haagsche Courant-verslaggever heeft verder van de heer Elshof gehoord, dat het wat het personeel betreft gaat om opleiden, opleiden en nog eens opleiden. Van cassiere tot manager, iedereen wordt ondergedompeld in de Ahold-filosofie. Ook de leveranciers krijgen zo'n bad. Niet- of niet op tijd leveren wordt niet geaccepteerd.

Moeite heeft de heer Elshof met de Tsjechische Warenwetgeving. Veel in Nederland gebruikte conserveringsproducten zijn verboden. Sommige spullen zijn dus snel aan bedief onderhevig. Blikken soep uit Nederland moeten voorzien zijn van het opschrift (in het Tsjechisch): "Gevaarlijk voor kinderen", omdat er een - volgens Elshof - volmaakt onschuldige smaakstof wordt gebruikt.

Misschien moet er bij die soep dan maar een zegeltje extra gegeven worden. Hoe zo, zegeltje? Wel - en nu pak ik een knipseltje van 22 januari uit een andere krant -, ook de Tsjechen zal het zegeltjes systeem niet bespaard blijven. Ahold gaat ze ook in zijn Tsjechische vestigingen invoeren. Voor 20 luxe-artikelen, voor de helft uit de non-food-sector, zoals krultangen, scheerapparaten en strijkijzers. Of soep, die gevaarlijk voor kinderen is, onder food of non-food valt, vermeldt het bericht niet.

Omdat er nog veel meer in de map zit, de andere berichten in een wat kortere samenvatting onder het hoofd:

Knipseltjes

* Het Instituut voor Opinieonderzoek in Praag peilde in de laatste dagen van 1993 wat "de" Tsjechen vonden van de ontwikkelingen in hun land in dat jaar 1993. Over de buitenlandse politiek was bijna 60% redelijk tot zeer tevreden. Ook de democratische ontwikkelingen en de binnenlandse politiek hadden, zij het met een wat lager percentage, de instemming van velen; 47 resp. 45%. Iets minder goed scoorde de omschakeling naar de markteconomie, maar 41% oordeerde toch al met al positief. De ontwikkelingen op het gebied van het culturele leven en het peil van de wetenschap vonden minder genade in de ogen van de geënquêteerde Tsjechen. Bijna niemand antwoordde met zeer tevreden en amper eenderde vond de resultaten redelijk. Absolute hekkesluiter werd de sociale zekerheid. Niet meer dan 20% kon zich vinden in de gang van zaken in 1993 en 76% oordeelde zeer of tamelijk negatief. Ook naar de verwachtingen voor 1994 werd gevraagd. Hier dezelfde tendensen als hierboven voor 1993 vermeld, inclusief een laag percentage "geen mening". Dit laatste vooral op economisch en sociaal gebied.

* Vanaf 1 januari 1995 gaan in de Tsjechische Republiek tolarieven gelden voor het gebruik van de autosnelwegen. Gewerkt gaat worden met vignetten, die op de voorruit moeten worden geplakt. Elk jaar moet een nieuw vignet gekocht worden en dat gaat per personenauto 400 kronen kosten. Voor vrachtwagens, al naar laadvermogen, 1000 tot 2000 kronen. Buitenlanders moeten het sieraad aan de grens kopen, ook al denken ze maar eenmalig, een heel klein stukje, van een snelweg gebruik te maken. 500 kronen is te overkomen maar echt toerisme-bevorderend lijkt het niet.

In het afgelopen jaar hebben 1700 personen in Tsjechie de status van erkend vluchteling aangevraagd, voor het merendeel Roemenen en Armeniers. Ruim 42.500 buitenlanders werden aangehouden en - als zijnde illegaal het land binnengekomen - teruggestuurd naar het land van herkomst.

Kerstmis 1993 leek valen een goed moment zich van andermans auto meester te maken. Alleen in Praag al deden 86 Duitsers en Oostenrijkers aangifte van diefstal van hun vervoermiddel. Ook een vooraanstaande Tsjech, de minister van binnenlandse zaken himself, werd het slachtoffer. Hij had een vergaard kerstdiner, omdat zijn fraaie Audi 100 in onbevoegde handen was overgegaan.

Maar niet alleen auto's verdwenen. Uit het Kinskypark verdween een drie ton zwaar beeld van Karel Dvok, met de naam "de veertienjarige". Ook minder bekende objecten vertrokken met onbekende bestemming. Volgens de politie is er weinig kans dat ze ooit nog boven water komen. Alles wat van metaal is wordt omgesmolten en als oud metaal te gelde gemaakt, zo meent men te weten.

* De Tsjechische regering heeft besloten met ingang van 1 april 1994 de minimumpensioenen te verhogen. Alleenstaanden mogen rekenen op 2040 kronen per maand (was 1940 kronen) en echtparen gaan er op vooruit van 3220 op 3520 kronen. Tegelijk werd bekend dat het gemiddelde inkomen van de inwoners van de Tsjechische republiek in november 1993 gestegen was tot 5786 kronen. vergeleken met november 1992 is dat een stijging met 25%. Dat lijkt meer dan het is, gelet op het inflatiepercentage, dat in 1993 21% heeft bedragen (OESO-rapport, besproken in de Ledenbrief van maart jl.). En het gaat om gemiddelden. Zoals overal en altijd zullen de meeste prijsverhogingen voor de lagere inkomens het hardste aankomen. Overigens is de regering niet blij met de gemiddelde loonstijging van 25%, vooral omdat men de daaruit voortvloeiende hogere productiekosten als een bedreiging voor de uitvoermogelijkheden beschouwt. Men bereadt zich dus op loonregulerende maatregelen. Dat de overheid zelf ook niet helemaal onschuldig is aan de inflatie blijkt uit tal van berichten over tariefsverhogingen. Zo zijn de kosten van het openbaar vervoer sinds 1990 al zeer gestegen, soms met 300%. De treintarieven zullen in oktober 1994 nog eens met gemiddeld 45% omhoog gaan. Per 1 april 1994 mogen veel huurprijzen in Praag met 20% verhoogd worden. Op 1 januari jl. ging de maximumprijs voor brandstoffen omhoog, bijv. voor benzine met 40 heller (dat is overigens maar een paar procent). Eerder al werden de telefoonarieven en de posttarieven aangepast, lees verhoogd.

* Op 9 maart jl. werd in het Moravisch Svitany een monument onthuld ter ere van de op 28 april 1908 in deze plaats geboren Oskar Schindler over wiens redding van het leven van 1200 joodse burgers de kort geleden uitgebrachte Amerikaanse film "Schindlers's List" handelt. De onthulling vond plaats door de Tsjechische opperrabbijn Karol Sidon. Deze zag daarbij af van het houden van een toespraak. Bij het wegtrekken van het doek klonk alleen het joodse lied Shalom gaverim (vrede zij u, vriend). Burgemeester Jiff Brydl sprak wel enkele woorden en eerde daarin de redder van vele mensenlevens, Schindler, die hij een mens van tegenstellingen noemde. Een mens echter die op het beslissende moment deed wat hij moest doen om mens te blijven.

Na de korte plechtigheid beleefde de film in de plaatselijke bioscoop zijn Tsjechische première en kon het publiek zien hoe door hun vroegere stadsgenoot in het nabijgelegen Brnenec een veilige haven voor "zijn" joden werd gecreeerd door hen in zijn fabriek - het toenmalige Löw Beer und Söhne - te werk te stellen. Dat aan de reddingsactie tientallen jaren geen ruchtbaarheid werd gegeven heeft alles te maken met het feit dat Oskar Schindler een Sudetenduitser was, dus deel uitmaakte van een volksgroep die na 1945 collectief schuldig werd geacht aan heulen met de nazibezetters. Dat er ook "goede Duitsers" waren is iets dat er in Tsjechie nooit in heeft gewild. Burgemeester Brydl zei dat in zijn toespraakje ook en voegde er aan toe dat de Spielberg-film het beeld mogelijk iets zal kunnen nuanceren. En zo zal kunnen helpen bij de verbetering van de Tsjechisch-Duitse verhouding, die door de problematiek van de Sudeten-Duitsers nog steeds af ten toe vertroebeld wordt.

Jan van Gastel.

Richer Systems

*Adviesbureau voor Informatica en Automatisering
Bemiddeling van Contacten met de Tsjechische Republiek
Tolk- en Vertaaldiensten*

Ervaring met handelsbemiddeling, selectie van geschikte partners en oprichten van joint-ventures op het gebied van confectie, textiel, informatica (hardware en software) enz.

Met behulp van een netwerk van meer dan 100 vertalers kan Richer Systems vertalingen verzorgen uit het Tsjechisch in het Nederlands, Engels, Duits enz. en andersom.

Voor verdere informatie contact opnemen met:

Richer Systems
t.a.v. dr. J. Chudáček
Populierendreef 218
2272 GZ Voorburg

Telefoon: 070 - 387 33 46
Fax: 070 - 386 50 13

Stichting 'Holandsko pro Slovakia' in oprichting

Een groep personen uit de wereld van de monumentenzorg in Nederland heeft het initiatief genomen om, met ondersteuning van de Slowaakse Ambassade, een stichting op te richten met de naam 'Holandsko pro Slovakia'. Het feit dat het fonds van het Slowaakse cultuurministerie 'Pro Slovakia' heet, heeft ons op het idee voor deze naamgeving gebracht. Doel van de stichting zal namelijk zijn: vanuit Nederland ondersteuning bieden bij de fondswerving voor monumentenrestauraties en andere culturele activiteiten, die dit doel ondersteunen en die een bredere uitstraling hebben op het klimaat voor buitenlandse investeringen in Slowakije.

Banská Štiavnica

Een concreet pilot-project van de stichting is hulp bij de fondswerving voor de restauratie van een pand in het historische mijnstadje Banská Štiavnica in Midden-Slowakije, zo'n 150 km. ten oosten van Bratislava. Dit pand is door de Technische Universiteit in Bratislava aangekocht in 1987 en in twee jaar tijd uitwendig gerestaureerd. In 1989 stopte elke vorm van vervolgfinanciering en sindsdien is het pand afgesloten, er gebeert helemaal niets meer. Het was de bedoeling dat er zomercursussen zouden worden gegeven voor studenten en dat er tentoonstellingen en conferenties zouden worden georganiseerd over architectuur en monumentenzorg. Dit zou een uitstraling moeten hebben naar de rest van het stadje, waar zeker de helft van de panden ernstig vervallen is en op restauratie wacht. Wie er een bezoek brengt, springen de tranen in de ogen. Het stadje ligt prachtig in de heuvels en zou zoveel mogelijkheden hebben, er is een kasteel, er staan prachtige panden met beschilderde gevels, er is een mijnmuseum, een reeks van antieke stuwmotoren, een restant van wat eens de oudste technische universiteit van Europa was... maar dat alles wordt overschaduwed door de sfeer van verval. Het is echt heel belangrijk dat initiatieven tot restauratie vanuit west-europa met kracht ondersteund worden.

Op dit moment wordt een geschikte partnergemeente gezocht in Nederland. Eigenlijk is er maar één gemeente in Nederland die een vergelijkbare mijnbouwgeschiedenis heeft, en dat is Kerkrade. Er wordt nu gekeken of Kerkrade en Banská Štiavnica samen een manifestatie en tentoonstelling kunnen organiseren op de Europese Open Monumentendag op 10 september 1994. Verder is een groep mensen, die vanuit de Technische Universiteit in Bratislava betrokken zijn bij de restauratie van het pand, uitgenodigd om eind juni naar Nederland te komen en een 'toernooi' te maken langs bedrijven die, in ruil voor wat publiciteit en uitbreiding van hun internationale contacten, installaties en materialen beschikbaar willen stellen voor de afbouw van het pand.

Alle steunbetuigingen en suggesties aan dit werk zijn van harte welkom. Ze kunnen worden gericht aan ondergetekende, die vanuit zijn bedrijf voorlopig het secretariaat voert van de binnenkort op te richten stichting.

Harm Jan Korthals Altes

Bureau Van Dijk, Van Soomeren en Partners B.V.
Mariottplein 9, 1098 NW Amsterdam.

Carpooling

Gaat u naar Tsjechoslowakije en bent u bereid iemand mee te nemen? Of bent u op zoek naar iemand met een vervoermiddel die naar Tsjechoslowakije gaat?

Neem dan contact op met ons lid de heer H. Truin; hij heeft op zich genomen gegadigden tot elkaar te brengen.

Hij is dagelijks telefonisch bereikbaar onder nummer
020 - 6925770

Cesky Krumlov in Zuid-Bohemen

Cesky Krumlov

Dit gebied moet u eens hebben bezocht en vooral Cesky Krumlov; één van de mooiste steden waar de UNESCO circa 300 monumenten heeft geregistreerd. Het romantisch gelegen stadje Cesky Krumlov is goed te vergelijken met de vele straatbeelden die Anton Pieck zo treffend heeft weten te tekenen. Oude vakwerkgeveltjes, kasseien, smalle straatjes, blokoningen, kleine winkeltjes, burchten en kastelen, alles is er!

Wanneer u Cesky Krumlov als plaats zou kiezen dan kunt u van daar uit schitterende dagtochten maken. Telkens weer een ander panorama, een bezienswaardigheid, een burcht, kasteel, ruïne, kerk of klooster. Een gebied waar de Moldau kronkelend door het landschap slingert. In Bohemen zijn alleen al zo'n 25 binnensteden en stadjes beschermd!

De prospectussen, agenda's, folders van de "infocentra" zijn tegenwoordig in het Engels gesteld. De Tsjechen leren de Engelse taal kennelijk om het Duits te omzeilen. De prijzen in de prospectus van het informatiecentrum zijn zelfs al aangegeven in United States Dollars!

Vanuit Cesky Krumlov zijn georganiseerde meerdaagse excursies mogelijk. Een verblijf van slechts een week is te weinig en te vermoeiend. Er is zoveel te zien dat een 'rust dag' gewenst is.

Op 1 juli 1994 wordt een nieuw gebouwd pension in gebruik genomen. Met 2 tweeëkamerappartementen, 5 tweepersoonskamers, 1 drieëpersoonskamer en een drieëkamer-appartement geschikt voor 6 personen. Alle kamers hebben een afzonderlijke ruimte waarin een wastafel, toilet en douche. Het is een familiebedrijf, dat aan u een zeer goede overnachting en verzorging zal bieden. Het pension ligt op loopafstand van het centrum Cesky Krumlov. In de directe omgeving is een postkantoor, een telefooncel, een busstation, een ziekenhuis, de Kommerciebank en een tankstation waar ook loodvrije benzine verkrijgbaar is. Men kan u in het Duits te woord staan.

Mogelijkheden: Excursies naar kastelen, burchten, kloosters en andere bezienswaardigheden onder leiding van een Duitstalige reisleider. Zelfs het vervoer kan door het pension worden geregeld. Verzorging van lunchpakket en koffie voor onderweg en voor de thuisreis. Verzorging van maaltijden. Bezoek aan Praag, met eventueel vervoer. Vervoer van en naar het Lipno-meer voor zwemmen of surfen (ongeveerlijk zwemwater met lange inloop en zandbodem). Vervoer geschiedt met het busje van het pension. Een en ander is tegen kostprijs ter plaatse te regelen.

Het stadje biedt vele culturele evenementen, vooral in de maanden juli en augustus. Het festival van de vijf rozeblaadjes, dat drie dagen in beslag neemt (17-19 juni) is een folkloristisch gebeuren waar internationaal veel belangstelling voor bestaat.

Wilt u meer weten dan kunt u een folder vragen aan de heer J.J. Pater, tel. 055-664362.

Cesky Krumlov is nog voor vele Nederlanders onbekend. Praag is de grootste trekpleister. De reis-organisaties bieden tegen bodemprijzen meerdaagse excursies aan. Terwijl buiten Praag nog zoveel andere mooie steden zijn. Bohemen, met name Zuid-Bohemen, is meer dan Praag. Wat Praag aan architectonische schatten herbergt op enkele vierkante kilometers, bergt het schilderachtige Bohemen nog eens zoveel meer tussen zijn groen, op zijn heuveltoppen en in zijn dalen.

TSJECHISCHE PORTRETTEN (V)

Keizer Rudolf II, maecenas en alchemist

Strikt genomen behoort keizer Rudolf II (regeerde van 1576 tot 1611) niet thuis in een Tsjechische portrettengalerij. Deze in 1552 in Wenen geboren Habsburger, zoon van keizer Maximiliaan II, was immers van huis uit geen Bohemer. Zijn invloed op het culturele leven in Praag is evenwel zo groot geweest, dat het verantwoord lijkt ook aan deze merkwaardige vorst aandacht te schenken. Er is evenwel nog een belangrijk feit: Rudolf verplaatste zijn residentie in 1583 van Wenen naar Praag, waardoor de Gouden Stad het belangrijkste politieke en culturele centrum werd, niet alleen van het Koninkrijk Bohemen maar van geheel Midden-Europa.

Voor deze keuze had Rudolf verschillende redenen. Praag bezat een veel rijker achterland dan Wenen. Het bood meer bescherming tegen de Turkse dreiging. Wat verkeersmogelijkheden betreft, lag de Boheemse hoofdstad gunstiger t.o.v. de Duitse gebieden. Tenslotte bood het koninklijk paleis meer ruimte voor een grote hofhouding.

De keizer was een geestelijk labiele figuur, lijdend aan zwaarmoedigheid en vervolgingswaanzin. Zijn jeugdjaren aan het Spaanse hof van Filips II hadden deze zwaarmoedigheid alleen maar versterkt: kunst, astrologie en alchemie vormden voor hem een tegenwicht tegen zijn persoonlijke problemen. Rudolf hield van pracht en praal. In 1602 liet hij een unieke keizerskroon vervaardigen. Deze "Hauskrone" is nog altijd één van de meesterwerken van de Weense schatkamer. Zijn geestelijke toestand en gebrek aan belangstelling voor de staatszaken waren er oorzaak van dat zijn broer Matthias poogde Rudolf uit zijn keizerlijk ambt te verdrijven, waarin hij in 1611 slaagde.

Met zijn "Majestetsbrief" (1609) heeft Rodolf II toch zijn stempel op de Boheemse geschiedenis gedrukt. In deze brief stond hij als koning van Bohemen aan de inwoners van het koninkrijk volledige godsdienstvrijheid toe. Schending van deze vrijheid was een van de oorzaken van het uitbreken van de Dertigjarige Oorlog, die voor Bohemen en Duitsland een ware catastrofe betekende.

Rudolf interesseerde zich meer voor schilderijen, edelstenen, waardevolle handschriften, miniaturen, prenten en boeken dan voor het politieke bedrijf, dat hij aan een groep katholieke intimi en adviseurs overliet. Opmerkelijk was voorts zijn belangstelling voor astrologie en alchemie. In een observatorium in Nove Benátky (65 km. ten noorden van Praag), in opdracht van Rudolf voor de bekende Deense astronoom Tycho Brahe geldend, kon deze allerlei waarnemingen doen. Deze observaties leidden er evenwel toe dat de ptolomeïsche theorie (de aarde is het centrum van het heelal) aan het wankelen werd gebracht (Brahe's grafmonument bevindt zich in de Tynkerk).

Brahe's opvolger, de vluchteling Johannes Kepler, ontwikkelde op grond hiervan een nieuw heliocentrisch wereldbeeld, in die dagen een revolutionaire ontwikkeling. Rudolf had zijn liefde voor horoscopen gemeen met Wallenstein¹. Zij schenen zekerheid te geven in onzekere tijden.

Ook alchemisten waren welkom in Rudolfs hof. Hoewel zij er nooit in slaagden goud te maken, vergrootten zij toch in aanzienlijke mate de kennis van de chemie.

Aan de alchemisten herinnert in Praag het Fausthuis (Faustur dum). Ten tijde van Rudolf II woonde en werkte hier de Engelse alchemist Edward Kelley, die de keizer had voorgespiegeld goud te kunnen maken. Het aan het Karelplein gelegen huis werd in de 18de eeuw in renaissancestijl verbouwd. Later ging het gerucht, dat hier de beruchte doctor Faustus had gewoond. Naar de alchemisten verwijst ook het Gouden Straatje (Zlate ulička). Het verhaal, dat hier alchemisten, in dienst van keizer Rudolf werkten, berust al evenzeer op een legende. In de kleine huisjes werkten geen alchemisten maar edelsmeden, kleermakers en andere ambachtslieden die geen lid van een gilde waren en hier een toevlucht hadden

¹) Over Wallenstein vgl. mijn bijdrage in ledenbrief nov./dec.-'93

gezocht. Ook verbleven er seden van de paleiswacht. In de tijd van Rudolf, waarin vele legenden werden geboren, ontstond voorts het verhaal over de Golem, een menselijke robot, die in het leven was geroepen door rabbi Löw, wiens graftombe is te vinden op de Oude Joodse Begraafplaats. De legende van de Golem werd nieuw leven ingeblazen door de prachtige roman van Gustav Mexrink "Der Golem". Rudolf nam tegenover de joden een tolerantie houding aan, zoals wel bleek uit de benoeming van de joodse wiskundige Meester Karnének aan de Kareluniversiteit. De joodse gemeenschap in Bohemen beleefde een bloeiperiode, waaraan het Oude Joodse Raadhuis in Praag herinnert.

Nederlandse kunstenaars

Keizer Rudolf liet de Praagse Burcht uitbreiden met imposante ruimten (Spaanse Zaal en Rudolfgalerij), waar hij zijn verzameling kunstwerken (sculpturen, schilderijen, ambachtskunst, tekeningen en prenten) onderbracht. Agenten trokken door geheel Europa om voor de keizer kunst aan te kopen. Bovendien hadden zich in Praag verschillende kunstenaars gevestigd, die bij Rudolf in dienst traden. Hierbij bevonden zich ook kunstenaars uit de Noordelijke Nederlanden en Vlaanderen. Het was de tijd waarin het laat-renaissance manierisme hoogtij vierde, genoemd naar de gekunstelde pose van vele figuren in schilderkunst en beeldhouwkunst. Praag en München waren toen centra van het uit Italië afkomstige manierisme. Aan het eind van de jaren zestig van onze eeuw ging er juist van Tsjechische kunsthistorici een sterke impuls uit tot verdieping en uitbreiding van de kennis van het manierisme. Het waren vooral Nederlandse, Duitse en Italiaanse kunstenaars, die Rudolf naar Praag liet komen. Van de Nederlandse kunstenaars (ook uit de Zuidelijke Nederlanden) moeten genoemd worden: Bartholomeus Spranger (uit Antwerpen), Joris en Jacob Hoefnagel (Antwerpen), Pieter Stevens (Mechelen), Aegidius Sadeler (Antwerpen) Roelant Savery (Kortrijk) en Paulus van Vianen (Utrecht).

In de schilderijen overwegen mythologische, allegorische en erotische thema's. Hoofdfiguren zijn Venus, Amor, Psyche, Mercurius en Minerva, de godin van de wijsheid. Bekend zijn ook de merkwaardige uit vruchten en bloemen bestaande portretten van Arcimboldo. Rudolf verzamelde ook Dürers en Brueghels.

Zoals zovele andere vorsten heeft Rudolf zijn eigen regeringsperiode laten verheerlijken, m.n. in het schilderstuk "Allergorie op de regering van keizer Rudolf II" van Dirk de Quade van Ravesteyn. Hierop zijn symbolische figuren afgebeeld zoals Overvloed, Gerechtigheid, Overwinning en Wijsheid.

Veel aandacht schonk de Praagse maecenas aan de landschapskunst en het bloemstilleven. Bekende namen zijn Roelant Savery, die in opdracht van de keizer berglandschappen schilderde, Paulus van Vianen, Pieter Stevens en Joris Hoefnagel.

De Nederlander Adriaan de Vries (1560-1626) introduceerde in Praag de uit Italië afkomstige barokstijl. Sinds 1593 woonde hij in Praag, waar hij in dienst was van Rudolf II. Hij vervaardigde de godenbeelden voor het paleis van Waldstein en heroïsche buste-portretten van de keizer.

Rudolf liet in de St. Vitusdom door de Nederlandse beeldhouwer Alexander Collin een wit-marmeren praalgraf maken voor verschillende vorstelijke personen, waaronder Karel IV (zie vorige ledenbrief) met zijn vier gemalinnes.

Helaas ging veel van Rudolfs kunstcollectie verloren tijdens de Dertigjarige Oorlog, toen in 1648 de Zweden een groot deel als krijgsbuil naar Zweden meevoerden. Veel is nog te vinden in het museum op de Praagse Burcht, de Albertine en het Kunsthistorisch Museum in Wenen.

Om een goede indruk te geven van Rudolfs inmiddels verspreide kunstverzamelingen werd in 1988 in Essen een omvangrijke tentoonstelling georganiseerd onder de titel "Prag um 1600. Kunst und Kultur am Hofe Rudolfs II", waarvan een catalogus van 624 blz. (!) verscheen, een lijvig boekwerk met talloze foto's en afbeeldingen en artikelen van deskundigen op het gebied van het culturele leven in Praag rond 1600. Dit bewijst wel hoe groot de betekenis van Rudolf geweest is voor het culturele leven in Praag. Wie verder geïnteresseerd is in de tijd van Rudolf en diens belangstelling voor alchemie en kunst attendeer ik nog op het boek van A.M. Ripellino "Magisches Prag" (Tübingen, uitg. Wunderlich, 1982).

Betekenis van Rudolf II

Men heeft zich vaak negatief uitgelaten over de bijna veertigjarige regeringsperiode van Rudolf II. Vergeten wordt dan, dat dit een tijdperk van vrede en tolerantie was, waarin kunsten en wetenschappen bloeiden. Bovendien vormde Bohemen toen het welvarendste deel van het keizerrijk. De kritiek op de keizer richt zich uiteraard vooral op diens gebrek aan belangstelling voor staatszaken en zijn interesse voor occultisme. Tussen de vaak fanatiek katholieke Habsburgers valt Rudolf op door zijn religieuze tolerantie. Hij nam zonder bezwaren hussieten en joden in dienst.

Zoals gezegd raakte de keizer in conflict met zijn broer Matthias (van 1578 tot 1581 landvoogd van de Nederlanden!). Daarom wees Rudolf niet zijn broer maar zijn neef Leopold als opvolger aan. Aartshertog Leopold wachtte evenwel niet af tot Rudolf gestorven was maar trok met zijn troepen Praag binnen, zodat Rudolf in feite gevangene was in zijn eigen paleis. Matthias accepteerde deze staatsgreep niet, versloeg Leopold en zette Rudolf af. Dit conflict heeft de bekende Oostenrijkse schrijver Grillparzer tot thema gemaakt van zijn drama "Ein Bruderzwist in Habsburg". Rudolf werd ten gevolge van deze gebeurtenissen krankzinnig en stierf eenzaam, van alle macht beroofd, in 1612 in de

Praagse Burcht.

Vermelding verdient nog het feit, dat tijdens de regering van Rudolf II de beroemde Bijbel van Kralice werd gedrukt. Deze vertaling van de bijbel in het Tsjechisch kwam tot stand in het Moravische dorp Kralice (1579 tot 1594). Het was een initiatief van de door Johannes Hus geïnspireerde Broedergemeente. Deze bijbelvertaling is een sieraad van de klassieke Tsjechische taal, die nu nog door de Tsjechische Evangelische Kerk wordt gebruikt. Deze uitgave bewijst wel dat de censuur in het Bohemen van de katholieke keizer niet al te streng was.

In de tijd van Rudolf II waren, zoals bleek, de culturele relaties met de Nederlanden vrij intensief. Opmerkelijk is in dit verband een passage uit het bekende "Schilderboeck" van Carel van Mender (1604): "Wie iets nieuws verlangt, die hoeft alleen maar als het schikt naar Praag te gaan naar de grootste bewonderaar van 's werelds schilderkunst, naar de Roomse keizer Rudolf II..."

Peter Krug.

VAN EN OVER TSJECHIE EN SLOWAKIJE

Diversen.

"The Heart of Europe"

Onlangs verscheen het eerste nummer van "The Heart of Europe", een kwartaaltijdschrift, uitgegeven onder auspiciën van het Ministerie van Buitenlandse Zaken in Praag (in het Engels, Duits, Frans en Spaans). Het tijdschrift is fraai uitgevoerd, gedrukt op kunstdrukpapier en voorzien van vele kleurenfoto's. Het geeft, zoals de toelichting zegt, een beeld van het leven in de Tsjechische Republiek.

Dit eerste nummer brengt allereerst een beschouwing over het eerste jaar van de nieuwe Tsjechische Republiek waarbij een prachtige foto is geplaatst van de St. Václavkroon, die keizer Karel IV in 1346 heeft laten vervaardigen. Dan volgt een interview met president Havel, waarbij ook de problemen van het presidentschap ter sprake komen. Over de economische problemen schrijft premier Václav Klaus. Dan volgt een bijdrage over de positie van de Tsjechische Republiek in de Veiligheidsraad waarvan Tsjechië op 1 januari 1994 lid is geworden voor twee jaar. Fraai geïllustreerd is een artikel over de Praagse "Art nouveau". Te weinig bekend is, dat Praag een van de belangrijkste centra van deze "Art nouveau" of "Jugendstil" is geweest.

Van belang is voorts een artikel over de Tsjechische onwerper en architect Bořek Šípek, die enkele jaren in Nederland verbleef en in 1993 door Prins Bernhard de "Prijs voor Toegepaste Kunst en Architectuur" kreeg uitgereikt. Hij wordt door sommigen gekarakteriseerd als een "postmodernist" door anderen als een "Barokarchitect". Šípek restaureert op het ogenblik de Burcht van Praag.

Interessant is voorts een beschouwing over de zeer bekende schrijver Bohumil Hrabal, wiens werk ook in het Nederlands is vertaald. Inlichtingen over het tijdschrift bij de uitgever: Jiráskova ulice 169, 53002 Pardubice, Czech Republic.

Peter Krug.

Genootschap voor Tsjechische en Slowaakse Muziek

Mijn stad

Men schreef 1866.

Tussen St. Anna, het ziekenhuis in de Bäckergasse en het Koninginnekklooster was het een komen en gaan. Er heerde cholera, er waren veel begrafenissen en wij zangknapen waren steeds daarbij.

Het kloosterplein vulde zich met Pruisen. Als een zwarte zwerm vielen ze over ons heen. En gisteren waren "die van ons" er nog. Op de vlucht.

Vervuild en vies stroomde de gracht van de kloosterpoort - in het naastgelegen huis woonde toen Vincenc Brandl (1) - en mondde uit onder de kleine brug.

Vanuit de Bäckergasse bereikte men over de brug de Kreuzgasse. Bij de brug stond een kruis. Razend joeg de trein hier de stad in, en in die jagende vaart raakte een wagon aan het slingeren en kiepte om. Zakken vlogen naar buiten, barstten en koffiebonen vlogen in het rond. De nauwe doorgang was versperd. Ik was getuige van deze wirwar.

Tegenover St. Anna stond een klein, weggedrukt huisje. Een enkel raam op de eerste verdieping; in de kelder klom je op een ladder naar boven naar de winkel van onze schoenmaker. Een brombeer als die was, niet te geloven. "Dat moet ik repareren? Hakken weg, het bovenleer als een lamme vleugel!" Achter het ziekenhuis de school van de Lackerwiede en daarachter een naar

vuur ruikende leerlooierij. Hier kenden we de stad nog. Waren we verder gegaan dan zouden we kunnen verdwalen.

Als opgeschoten jongen was ik gewoon om naar viool- en pianolessen tot de Huttervijver te lopen. Een vijver? Eerder een moeras, omzoomd door een lange kastanjelaan. Daarachter woonde in een alleenstaand huis de virtuose Vilhelmine Norman-Nerudová (2), mijn lerares.

Alsof het Augartenpark niet voor mij bestond. En in de zwarte velden? Daar rook het naar arbeidersarmoede.

Teren van het Oude Raadhuis te Ban

De stad was toen niet groot. Aan de rand lagen het stadskerkhof en het oude kerkhof van St. Wenzel; ook de Hussietenkerk en het ziekenhuis van de barmhartige broeders. Het klooster van de zusters van Elisabeth stond daar al eenzaam. Naar het Schreibwald en op de "gele berg" maakte men uitstapjes en men was in staat om de hele stad lopend te doorkruisen.

Van de "lange" brug, die zich over de Schwarzarivier tot aan de Wienergasse welfde, door de tuin van het zogenoemde Ypsilantiehuis, op de deur waarvan een Turk met gekruiste benen gebeeldhouwd stond, langs de leerlooierij, langs de "slangenbron" naar boven bij de Franzensberg, naar de donkere, op een kelder lijkende kamer van het huis nummer 7 van de Altbrunnergasse liep ik dagelijks, ook al toen ik de organistenschool leidde.

De stad aflopen, ja, hoe zou ik het toenmalige Brno leuk gevonden hebben? En plotseling zag ik op een dag deze stad als door een wonder veranderd. Verdwenen was mijn weerzin tegen het grauwe stadhuis, mijn haat tegen de berg in wiens geschiedenis zoveel leed voorkwam (3), verdwenen was de weerzin tegen de straten en alles wat daar rondliep.

De glans van de vrijheid, de wedergeboorte van 28 oktober 1918 verlichtte mijn stad!

Nu kijk ik naar haar op, nu hoor ik bij haar.

En het schetteren van overwinningstrompetten, de gewijde stilte op de hoofdweg naar het klooster van de Koningin, de nachtelijke schaduwen en het fluisteren van het groen op de bergen, en het visioen van de zekere toekomst en de toenemende betekenis van de stad: het kwam in mijn Symphonietta voor de wereld tot uitdrukking, uit mijn stad Brno! (4)

1866, Leoš Janáček
(vertaling: Wim Brandse)

- (1) Vincenc Brandl (1834-1901), belangrijk Moravisch historicus en archivaris.
(2) Villemina Norman-Nerudová (1839-1911), bekende vioolvirtuoze. Leerling van de Tsjechische pedagoog en componist Leopold Jansa in Wenen.
(3) Bedoeld is de Spielberg, welks ondergrondse kazematten als gevangenis dienden.
(4) De delen van de Symphonietta noemde Janáček achtereenvolgens: 1. Fanfares, 2. Burcht, 3. Koninginnekklooster, 4. Straat, 5. Stadhuis.

VAKANTIEWONINGEN IN HET REUZENGEBERGTE, ZUID BOHEMEN EN AAN DE SAZAWA! APPARTEMENTEN IN DIVERSE PRIJSKLASSEN IN PRAAG!

(appartementen v.a. f 25.- p.p.p.d., luxe vakantiewoningen met tuin, ligbad, open haard etc. v.a. f 400.- per week.)

Voor inlichtingen en aanvraag van uitgebreide omschrijvingen: M. van Urk,
telefoon 020 - 6231662
telefax 020 - 6242036

Karl Husa, een componist van het heden.

Karl Husa heeft onlangs op het Brabants Conservatorium masterclasses gegeven en op donderdag 10, 17 en 24 maart was muziek van hem op de radio te horen. Wie is nu deze Karl Husa? Deze man met een opvallende carrière, maar een individuele en opmerkelijk klankidioom in zijn composities.

Karl Husa wordt op 7 augustus 1921 in Praag geboren. Studeert piano, viool en begint op dertienjarige leeftijd te componeren. Eerst als leerling van Jaroslav Rídký en later in 1946 bij Arthur Honegger en Nadia Boulanger (wie niet?) in Parijs. Hij kent daar vele successen: wat zich laat afmeten aan het aantal prijzen en plaatopnamen. Deze muziek moet op de plaat een spiegel van het heden zijn.

Husa wil in zijn muziek de hedendaagse geschiedenis tot recht laten komen. In die zin vat hij zijn taal als componist op. De titels van heel wat werken laten een maatschappelijke betrokkenheid zien van de componist. En Husa laat zijn muziek een belangrijke rol spelen als weerklang van het heden.

In 1954 verhuist Husa opnieuw en ditmaal naar de Cornell University in Amerika en wordt veel gevraagd als dirigent van universiteitsorkesten. Als Amerikaan en dirigent van de Amerikaanse Collegebands met hun uitgebreide bezetting heb ik Husa leren kennen. Ook hier schrijft Husa dan al spoedig muziek voor. Zijn eerste bekende werk is de sonatine voor piano uit 1943. De inspiratie van Janáček en Suk is hierin goed nog te herkennen. In zijn trio voor klarinet, altviool en cello en zijn eerste werken voor strijkorkest herkent men elementen uit de volksmuziek. Toch heeft hij met werken voor het blaasorkest zijn faam opgebouwd. Tijdens het Wereldmuziekconcours in Kerkrade van vorig jaar is veel werk van hem gespeeld.

Het werk van Husa is moeilijk in een bepaalde categorie in te delen. Hij werkt met uiteenlopende technieken, hanteert ongebruikelijke instrumentaties (bijv. ondergeschikte instrumenten geeft hij een prominente rol). De Amerikaanse blaasmuziek en harmonie-orkesten met hun grote bezetting beantwoorden dan ook aan Husa's wil om tot nieuwe klankkleuren en -vormen te komen. Hij experimenteert met alle vormen van nieuwe muziek. Zijn partituren bestaan in de eerste plaats uit sterke contrasten door voortdurende wisselingen van het ritme en motieven. Hierbij zijn de tempo-aanduidingen en wie van de 100 mensen in het harmonie-orkest geacht worden te spelen, zeer nauwkeurig aangegeven. De invloed vanuit de tonale muziek blijft aanwezig, zelfs als hij de twaalftoontechniek of seriële methodes gebruikt. Hij werkt met het vertrouwde materiaal onder nieuwe voorwaarden. Zijn muziek klinkt nooit eenzijdig. Zijn groeiende internationale populariteit kan misschien hieruit verklaard worden.

Naast Music for Prague, dat de inval beschrijft uit 1968 (ik vind dit het mooiste werk van hem), oogstte het uit 1970 stammende Apotheosis of the Earth een soortgelijk succes. Ditmaal is de bedreiging van de natuur door de atoomkracht de programmatiche inhoud. In 25 minuten schetst Husa het gevaar van een ecologische ramp. Het heeft dan ook bijgedragen tot de acceptatie van het harmonie-orkest in het traditionele concertgebeuren.

En dit alles in een bijzonder klankidioom door middel van bijzondere speeltechnieken. Deze nieuwe muzikale klankverhoudingen bleven niet beperkt tot de blaasmuziek, want in 1969 wordt Karel Husa geëerd met de Pulitzer-prijs (bij ons alleen bekend voor literatuur) voor zijn derde strijkkwartet. De jury schrijft in haar rapport, dat Husa nieuwe wegen heeft proberen te vinden voor strijkinstrumenten. Husa zei in zijn dankwoord, dat Bartok, Berg en Webern haem alle gras voor de voeten hadden weggemaaaid, zodat het voor hem zeer moeilijk was origineel te zijn. Ook Otto Ketting vertelde laatst in een causerie (ja, ze bestaan nog!), dat het bijna onmogelijk is voor een hedendaags componist nog oorspronkelijk te zijn.

De werken van Husa hebben in Kerkrade en vorige maand in Tilburg, Eindhoven

en Utrecht een zeer originele indruk achtergelaten. Tot slot vermeld ik een opsomming van zijn werk voor blaasorkest: *Al Fresco* 1974, *An American Te Deum* uit 1976 voor bariton, koor en harmonie in opdracht van de Amerikaanse regering geschreven ter gelegenheid van het 200-jarig bestaan, *Concert voor altsax* 1971, *trompetconcert* 1982, *Janáčekfanfare* 1984, *Festive Ode* ook voor koor en harmonie-orkest.
De gegevens komen uit o.a. *Clarino*, sept. 1993, een Duitstalig vakblad en *St. Caecilia*, feb. 1994.

Daniel Klein Breteler.

MUZIKALE NOTEN

Voordelige Tsjechische platen

In Den Haag aan het Spui, het stuk tussen Grote Marktstraat en Gedempte Gracht, is een platenwinkel waar restanten verkocht worden tegen onvoorstelbaar lage prijzen. Een groot deel van het aanbod ligt in de prijsklasse van één tot vijf gulden. Tot mijn verrassing staat er in de bakken nogal wat muziek van Tsjechische componisten of uitgevoerd door Tsjechische artiesten bij.

Dvořák en Smetana zijn goed vertegenwoordigd, maar ook vond ik er de Boheemse Kerst-mis van Jakub Jan Ryba en From Shakespeare van Jose Bohuslav Foerster.

In het populaire genre is Karel Gott sterk vertegenwoordigd en ik zag ook platen van de orkesten van Jiří Brabec, Vladimír Popelka en Václav Hybš. Voor liefhebbers van folkloristische muziek is het aanbod zeer gevareerd.

Tot slot vermeld ik Old Czech Marches and Dances (Vol. 1+2) uitgevoerd door de Tsjechische Philharmonie o.l.v. Václav Neumann met werken van Fučík, Kmoch, Procháska, Vejvoda (Skoda lásky staat er ook op), Vacek en anderen. Dit alles tegen prijzen die je vroeger hoorde van mensen die hun collectie in Praag hadden aangevuld.

Bert Marcus.

VAN DE ZUSTERCLUBS

Van de Stichting Democratische Tsjechen en Slowaken kregen wij het bericht dat onderstaande organisaties veel belangstelling hebben voor hulpmateriaal voor invaliden e.d.

Výbor Dobré Vule (Stichting van Olga Havlová), Post box 240, 11121 Praha 1, tel. 24216883, 24217061, 242117331, fax: 242117082.
Charita Vsetín (mgr. Dušan Trlicík, ředitel), Horní náměstí 135, 75501 Vsetín. Tel. 0657-81521.

Nadace vasculární rehabilitace, MUDr. Zdeněk Vomáčka, II.interní klinika FM, I.P.Pavlova 6, 77520 Olomouc, tel. 68-474 (kl. 3274, 3252).

Nadace Naděje, Vlastimila a Ilja Hradečtí, Na Slupi 12, 12800 Praha 2.

Diakonie, Domácí péče, Dobromila Krupová, Blahoslavova 3, 75701 Valašské Meziříčí, tel. 0651-8266.

Sdružení člověk - člověku (Ružena Hosová, předsedkyně), adres: Městská knihovna, Masarykova ul. of Městský úřad, Valašské Meziříčí.

Saleziánské středisko mládeže, P. Václav Filipek SDB, ředitel, Vítkovická-28, 70100 Ostrava.

Domov duchodcu, Jana Orgásová, vrchní sestra, Pavel Tyralík, vedoucí, Podlesí, 75624 Bystřička.

ONZE BOEKENPLANK

Jodenvervolging

Naast de film "Schindler's List" van Steven Spielberg die zo indrukwekkend het verhaal van de in de Moravische stad Svitavy geboren Oskar Schindler en diens hulp aan de Joden weergeeft, verscheen onlangs ook een roman die de jodenvervolging tot thema heeft.

Wordt in "Schindler's List" het leven van meer dan duizend Joden gered, in "De reis van Katharina Horowitz" worden Joodse gevangenen na 'zicht' op vrijlating uiteindelijk toch door de Duitse Gestapo vermoord.

Arnošt Lustig, geboren in 1926 in Praag en aan het einde van de oorlog ontsnapt uit een dodentransport, beschrijft op magistrale wijze hoe Katharina Horowitz, een danseres uit Warschau, in een vernietigingskamp terecht komt en getuige is van het perfide spel van Duitse officieren met een groep rijke Joodse mannen met een Amerikaans paspoort.

Door één van deze mannen gered van de verbrandingsoven, vormt zij samen met deze gevangenen, die vanwege hun financiële vermogen de vrijheid in het vooruitzicht gesteld wordt, het doelwit van schaamteloze manipulatie en bedrog.

Als de gelden van de twintig mannen volledig zijn geconfisqueerd door de officieren wordt de groep vermoord.

'De reis van Katharina Horowitz' werd uit het Tsjechisch vertaald door Mieke Lindenburg en uitgegeven door de Wereldbibliotheek in 1994.

Prijs f 29,50. Oorspronkelijk titel en uitgave: 'Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou' 1964.

Arnošt Lustig woont tegenwoordig in de Verenigde Staten.

Geillustreerd Kafka (Praag)-boek

Voor diegenen die de enthousiaste reacties in de pers over het boek 'Kafka's Praag': ein Reiselesebuch, van Klaus Wagenbach gemist hebben, vermelden we nog enige gegevens over dit boek van de Duitse auteur/uitgever.

'Kafka's Praag' is een gids voor een ieder die zich een beeld wil vormen van Praag zoals de stad er begin deze eeuw uitzag en zoals de stad zich aan Franz Kafka, die bijna z'n gehele leven in de oude binnenstad van Praag woonde en werkte, openbaarde.

In het boek worden zowel in tekst als in foto's de gangen van de schrijver gedetailleerd nagegaan.

Speciale aandacht wordt geschonken aan drie vaste wandelroutes van Kafka. Ook is er bijvoorbeeld veel informatie te vinden over de café's, de theaters, de boekwinkels en de bibliotheken die hij bezocht.

Een 'must' voor liefhebbers van Franz Kafka en het oude Praag.

'Kafka's Praag' is uitgegeven door Klaus Wagenbach in de Salto-reeks in 1993. Importeur Nilsson & Lamm. 124 pagina's. Prijs f 34,70.

Marijke van den Wijngaard.

ATLAS VAN MIDDEN-EUROPA

De kaart van Europa is de laatste vijf jaar op een aantal onderdelen grondig veranderd. In kartografisch opzicht is de scheiding tussen Tsjechië en Slowakije zeker niet de meest ingrijpende.

Bij alle informatie over Midden- en Oost-Europa blijkt dat niet alleen staatsgrenzen, maar vooral grenzen tussen de verschillende bevolkingsgroepen van etnische, taalkundige en godsdienstige aard een - helaas al te - dominante rol spelen.

Wil men zijn inzicht in de toestand van de Europese wereld op peil houden, is het bezit van een geschiedenisatlas eigenlijk noodzakelijk; immers vanuit het verleden is het heden beter te begrijpen.

Helaas zijn goede historische atlassen niet goedkoop. Gezien de ontwikke

lingen van de laatste jaren lijkt het echter verstandig met de aanschaf van zo'n naslagwerk te wachten tot een moment waarop de toestand wat stabiever is dan vandaag. Zeker voor leden van onze vereniging die niet alleen naar, maar ook over de grenzen willen kijken is er nu gelukkig een heel goed en goedkoop alternatief. Onlangs heeft De Volkskrant onder de titel "De terugkeer van Midden-Europa Historische atlas 1914-1994" een atlas uitgegeven waarin een zestal kaarten van Midden-Europa in ruime zin over de periode 1902-1994 (de ondertitel van de atlas is dus eigenlijk te bescheiden) is opgenomen. Deze kaarten zijn op het formaat A-5, hetzelfde formaat als het boekje zelf. Een van die kaarten geeft een duidelijk inzicht in de verspreiding van minderheden in Midden-Europa. Daarnaast is los in het boekje nog een kaart van Europa anno 1994 van het formaat A-3 opgenomen. Voorts komen nog enige kleinere kaartjes met betrekking tot Polen en de Balkan verspreid in de tekst voor.

Weliswaar zijn niet alle details met betrekking tot de grenswijzigingen die Tsjechoslowakije van 1938-1945 "teisterden" en waarbij niet alleen Duitsland, maar ook Polen, Hongarije en de Sovjet-Unie tijdelijk dan wel permanent gebieden van de Eerste Republiek verwierven, in beeld gebracht, maar dat verhindert niet dat de kaarten een uitstekend beeld geven van wat er zich in deze regio zoal afspeelde in de loop van deze eeuw. In een zestal verhelderende artikelen van de journalisten Anet Bleich, Harry Lockefeer, Jan Luijten en André Roelofs wordt ingegaan op de gebeurtenissen, die in deze periode in Midden-Europa tot ingrijpende veranderingen leidden. Ook is een verwijzing naar de belangrijkste (eigentijdse) geschiedenisliteratuur opgenomen. De in duidelijke kleuren uitgevoerde kaarten werden verzorgd door Erik d'Ailly en Wim Jacobs. In totaal bevat deze uitgave 40 bladzijden.

De atlas is te bestellen bij De Volkskrant voor het luttelte bedrag van f 15,-- door overmaking van dat bedrag op gironummer 46006 van De Volkskrant te Amsterdam onder vermelding van "De terugkeer van Midden-Europa".

Bert Marcus.

ALLERHANDE

Het Comenius Museum heeft een videoprogramma over Comenius samengesteld. Deze video, over het leven en werk van Comenius, duurt 15 minuten en is zowel in het Nederlands als in het Tsjechisch verkrijgbaar. Prijs f 47,50, te koop in het museum. Tel. 0214-59-43045.

RECREA

Op vakantie?

RECREA heeft vakantiewoningen, pensions en hotels in Nederland, Duitsland en Tsjechie.

Voor info: RECREA

Heerderweg 70 Tel. 05780-13992
8161 BN EPE Fax 05780-14145

TSJECHIE en SLOWAKIE

WANDELEN, fietsen, kanoën of MULTI-AKTIEF

Groepsreizen onder leiding van Tsjechische en Slowaakse gidsen.

Ook individuele arrangementen en reizen op maat mogelijk.

Bel TOPO-Aktief en u krijgt uitgebreide informatie over de gewenste reis thuisgestuurd.

TOPO-Aktief

tel. 080 - 606 427

Postbus 1133, 6501 BC Nijmegen
2de Walstraat 73, Nijmegen

AKTIEVE VAKANTIES

Een gesprek met uw Tsjechische vrienden of zakenrelaties voeren,

Leer dan Tsjechisch!

Doeltreffende schriftelijke lessen met persoonlijke benadering van de problemen bij de bestudering van de leerstof door ervaren leraar met zeer uitgebreid eigen Nederlands lesmateriaal.

Privelessen in Purmerend
tel. 02990-38238

Tatra Trade & Translations

KURSUSSEN TSJECHISCH EN SLOWAAKS

Op de algemene ledenvergadering van 26 maart 1994 werd de vraag gesteld, waar je nou precies in Nederland Tsjechisch en Slowaaks kon leren. Het antwoord is heel simpel: overal. **TATRA** organiseert namelijk in heel Nederland kursussen Tsjechisch en Slowaaks.

De lesplaats en de hoeveelheid kursisten.

Als professioneel vertaalburo beschikt **TATRA** over een omvangrijk bestand van vertalers en docenten Tsjechisch en Slowaaks. Of u nu in Groningen woont, of in Winterswijk, of in Maastricht, of in Rotterdam, de enige voorwaarde voor het doorgaan van een cursus is een minimumaantal van zo'n 10 kursisten. Zodra dit aantal is bereikt, zorgt **TATRA** voor lesruimte en gaat de cursus door.

De kosten en de lesdata

Bij een kursistenaantal van 10 moet u denken aan een tarief van 450 gulden voor 15 lessen van anderhalf uur. Hier komen nog wat kosten bij voor het lesmateriaal. Na de beginkursus wordt de aanschaf van woordenboeken aangeraden. De cursussen beginnen in september en januari.

Welke garantie heb ik, dat ik na afloop van een cursus Tsjechisch of Slowaaks kan praten, lezen, verstaan, schrijven?

Geen enkele. Voor leden van een taalgroep zijn de talen van andere taalgroepen altijd zeer moeilijk te leren. De mate van sukses hangt een klein beetje af van uw aanleg voor talen, maar de belangrijkste factor is uw bereidheid tot zelfstudie. U moet bereid zijn om naast de cursusavond nog minstens twee keer per week serieus moeite en tijd te besteden aan het voorbereiden van de lessen.

Na een cursus bent u in het algemeen in staat om u enigszins verstaanbaar te maken in Tsjechie of in Slowakije. Indien u zonder woordenboek een gemiddelde Tsjechische of Slowaakse krant of een boek wilt lezen, moet u bereid zijn om een jaar of drie te studeren. Indien u vloeiend met een Tsjech of een Slowaak wilt praten, moet u naast die drie jaar zeer vaak naar Tsjechie of Slowakije reizen, bij voorkeur voor langere periodes en het liefst zonder Nederlands reisgezelschap!

Als ik Tsjechisch ken, begrijpen ze me dan ook in Slowakije en omgekeerd?

Vaak wordt gezegd, dat Tsjechisch en Slowaaks bijna hetzelfde zijn en dat je je moeiteloos in Tsjechie met Slowaaks en in Slowakije met Tsjechisch verstaanbaar kunt maken. Dit is een erg optimistische voorstelling van zaken. Tsjechisch en Slowaaks zijn twee onafhankelijke, zelfstandige talen met een totaal eigen grammatica. Zelfs de woordvolgorde in de zin is vaak verschillend in de twee talen. Tsjechen en Slowaken begrijpen elkaar talen goed, maar zijn bijvoorbeeld niet in staat om zonder aanvullende scholing in de taal van de ander een foutloze tekst te schrijven. Wat wel gezegd kan worden, is dat de talen nauw verwant zijn. Daar heeft u echter niets aan, want je kan pas moeiteloos die andere taal verstaan, als je die ene taal buitengewoon goed kent. Een beginnend kursist kent weinig woorden en heeft een slechte uitspraak. U verstaanbaar maken zal vast wel lukken in beide landen, maar allebei de talen verstaan met uw beginkennis van een taal zal beslist vaak moeilijk zijn.

Zijn Tsjechisch en Slowaaks even moeilijk?

In principe wel, maar in de praktijk niet. Als we het Tsjechisch en het Slowaaks vergelijken, zien we een aantal verschillen. Het Tsjechisch heeft in de praktijk een naamval meer en bovendien heeft het een aantal uitgangen, die in het Slowaaks samengesmolten zijn. Voor een Nederlander heeft het Slowaaks een iets overzichtelijker en doorzichtiger grammatica. Bovendien is er een groter verschil tussen spreektaal en schrijftaal in het Tsjechisch dan in het Slowaaks. Daar komt bij, dat de uitspraak van het Slowaaks aanzienlijk veel eenvoudiger is, dan de uitspraak van het Tsjechisch. Tegen iedereen, die Tsjechisch wil gaan leren met de gedachte zich ook in Slowakije verstaanbaar te maken, zou ik dan ook willen zeggen: overweeg eens om Slowaaks te leren. De grammatica is iets gemakkelijker, de uitspraak is veel gemakkelijker en met Slowaaks kun je je natuurlijk ook in Tsjechie verstaanbaar maken!

Mocht u voor uzelf bepaald hebben, dat u tot de doorzetters behoort, die de strijd met het melodieuze Tsjechisch of het zachte Slowaaks aan willen gaan, dan kunt u kontakt opnemen met:

Drs. R. Kooijman (beedigd vertaler Russisch, Slowaaks en Tsjechisch)

TATRA TRADE & TRANSLATIONS

Hofpoldersingel 27 Tel. 01820 - 19713

2807 LW Gouda Fax 01820 - 83448

Ook voor al uw beedigde en onbeedigde vertalingen!

U vindt het stadhuis in het midden van de kaart, nr. 2 bij de letter G.

